

SKOLELEDEREN

Nr. 10 — desember 2020 • Fagblad for skoleledelse

Et krevende rollebytte:
**Fra fagperson til
førstegangsleder**

**Avdekker unges
dataspillvaner**

Foto: Ole Alvik

s 06 Trude Elise Drønnesund er styrer for Nonneseter Kloster idrettsbarnehage.

Leder: Politiske prioriteringer for 2021	s 3
Leder for første gang	s 6
Førstegangsledelse: En krevende overgang	s 10
Juristene svarer: Ytringsfrihet og lojalitetsplikt	s 12
Kronikk: Ny og bedre læreplan i skolen	s 14
Avdekker de unges dataspillvaner	s 18
Sosial støtte beskytter ved traumatiske hendelser	s 20
Kronikk: Tverrfaglighet og bærekraftig utvikling	s 22
Vinner av Putsj-prisen 2020: Hundre år tilbake	s 24
Forbundssiden	s 26
Spørrespalten: Overføring av ferie	s 27

UTGIVER:
Skolelederforbundet
Øvre Vollgt. 11, 0158 Oslo

POSTADRESSE:
Postboks 431 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf. 24 10 19 00
E-post: post@skolelederforbundet.no
Web: www.skolelederforbundet.no

Skolelederforbundet er medlem av YS

Ansvarlig redaktør:
Ole Alvik
Tlf. 97 68 92 64
E-post: ole.alvik@skolelederforbundet.no

Trykk:
PoliNor AS

Design:
PoliNor AS

Forsidebilde: Istockphoto

Opplag: 6729 eks.
33. årgang

ISSN 082-2062

Signerte artikler gjenspeiler ikke nødvendigvis forbundets mening, og står for forfatterens egen regning.

Annonsesalg:
Anne-lise Fængsrud
Salgssjef
Tlf. 99648546
E-post: anne-lise@lkmedia.no

Utgivelsesplan

Nr	Materialfrist	Utgivelse
1	29.01	14.02
2	19.02	05.03
3	18.03	02.04
4	08.05	22.05
5	03.06	18.06
6	12.08	27.08
7	09.09	24.09
8	14.10	29.10
9	03.11	19.11
10	02.12	17.12

s 18 Gaming er sosialt inkluderende, men skaper også store forskjeller blant unge.

s 20 Sosial støtte er en viktig buffer mot sosial angst.

s 22 Tverrfaglighet er viktig, men krever dristige skoleledere, mener Sigve Ladstein.

Tverrfaglighet krever dristige skoleledere, men en uredd rektor er ingen garanti for en bærekraftig utvikling

Av Sigve Ladstein

Tverrfaglighet og bærekraftig utvikling er verken nytt eller overraskende for skoleledere, trolig heller ikke for skoleeiere, men undervisningsformen er forfremmet og temaet superaktuelt i LK20. Disse spennende endringene i LK20 vil kreve sitt av skolelederne, for klimaendringene og en eskalerende økokrise, understreker behovet for grundig tverrfaglig undervisning om bærekraftig utvikling. Det kan innvendes at grunnskolen alene ikke kan sørge for en grønn og sorgfri fremtid. Derfor skal vi avslutte med at du som skoleleder deler oppgaven for elevenes bærekraftige fremtid med minst to andre aktører. Å realisere LK20 sin beskrivelse av tverrfaglig undervisning kan være en av flere oppgaver som tynger skoleledere og skoleeiere i arbeidet for elevers læring og læreres arbeidsvilkår. Vi skal utforske noen beslutninger og lederperspektiver som kan være nyttige når lærere i økende grad skal gjennomføre tverrfaglig undervisning.

Jeg ønsker å oppmuntre ledere i skole Norge til å fatte avgjørelser slik at elever utvikler kompetanse for å leve bærekraftige liv og selv kunne påvirke sin fremtid i bærekraftig retning. Derfor oppmuntrer jeg til at lederutdannelse hvor skoleledere deltar, eller skreddersyde rektorskoler, må inneholde en modul for ledelse av prosesser som fremmer bærekraftig utvikling. På bakgrunn av den tiltakende klimakrisen har vi grunn til å anta at bærekraftledelse vil få økende betydning. Generelt i all ledelse og spesielt for skoleledere som vil legge til rette for stor kompetanseheving på bærekraft. Før vi behandler andre aspekter ved skoleledelse innen dette tema skal vi se nærmere på den tverrfaglige oppvåkningen som skjer i grunnskolen.

Tverrfaglig undervisning pågår i grunnskolen, men undervisningsmetoden har ikke vært så sterkt uttrykt i tidligere

OM FORFATTEREN

Sigve Ladstein er førstelektor i naturfag ved NLA Høgskolen. Ladstein har undervist i lærerutdannelsen siden 2000. Hans forskningsinteresser er blant annet naturfagdidaktikk, ulike sider ved bærekraftstematikk, nettstudier og lærerutdanning. I sin naturfagdidaktiske forskning har Ladstein arbeidet med å styrke satsing på naturfag i barnehagen. Han har også undersøkt hvordan det tverrfaglige emnet teknologi og design har blitt innført i ungdomsskolen. Ladstein publiserer artikler av faglig, didaktisk, populærvitenskapelig og vitenskapelig art.

læreplaner. I L97 skulle lærere bruke tema- og prosjektarbeid, hvor begge metodene kunne invitere til tverrfaglig læringsarbeid. I LK06 ble det tverrfaglige emnet Teknologi og design innført som et samarbeid mellom naturfag, kunst & håndverk og matematikk. Noen erfaringer med Teknologi og design antyder at det ble lite tverrfaglig undervisning, da det ikke var satt av tid til planlegging for lærerne, og tverrfagligheten ble ikke prioritert av lærere eller skoleledelse (Dundas, 2011; Ladstein, 2019). Resultater antyder at naturfag og kunst & håndverk gjennomførte enfaglig undervisning i Teknologi og design. Undervisningen kunne muligens ha ett tverrfaglig preg, og bli oppfattet slik av elever, men da blir det tverrfaglighet som ikke er slik det var planlagt av læreplan-skriverne og besluttet av myndighetene. Jeg vet ikke i hvilken grad elevenes læring endte opp i nærheten av LK06 sine intensjoner med Teknologi og design, noe som er et interessant i denne diskusjonen, og i en fase hvor grunnskolen skal ta et betydelig skritt i tverrfaglig retning. De nevnte studier gir ikke grunnlag for generelle konklusjoner, men forskningen indikerer at det må legges bedre til rette for tverrfaglig undervisning av skoleeiere og skoleledere.

Selv om fallhøyden er til stede, vil jeg hevde at det ikke er tilstrekkelig dersom skoleeier kun uttrykker forventninger om at endringene som vedrører tverrfaglighet i LK20 vies oppmerksomhet og implementeres i skolehverdagen. Mer egnede virkemidler må til. Noe sier meg videre at veien frem til planlegging og gjennomføring av tverrfaglig undervisning av høy kvalitet trolig vil variere mellom kommuner, skoler og trinn. Siden kommunene også varierer mye i tallet på skoler og i størrelsen på kommunal skoleledelse, vil det ikke være ønskelig eller mulig å gjennomføre endret undervisningspraksis med ett klubbeslag. Hvilken lut kan da benyttes? Jeg mener skoleeiere gjennom en åpen og støttende dialog med rektorer og undervisningspersonale bør avklare status og planer for tverrfaglig undervisning. Private skoler må velge egnede prosesser som kan gi de samme resultater. Den foreskrevne luten er altså langt mer enn en referatført kontorbeslutning fra rådmannen sin stab, som en travel rektor kan overse. Løsningen er heller ikke en epost til rektor med velformulert informasjon om skoleeiers krav til implementering av LK20 med påfølgende rapportering. For å støtte nasjonal kursendring og realisere lokale løsninger for mer tverrfaglig under-

visning mener jeg skoleeiere positivt må involvere seg i mulighetene rektorer har for å innfri hva LK20 sier om saken. Mange steder er nok samarbeidsklima mellom skoleeier og skoleledere av første klasse, også når det kommer til viktige endringsprosesser. Andre steder tipper jeg rektorer og hans medhjelpere (ledergruppen), av ulike grunner, i større grad må ta ansvar for forandringer som kommer i kjølvannet av nye læreplaner. Uansett må vi unngå en situasjon at læreplanfestet tverrfaglighet kun blir interessante og spennende muligheter beskrevet i et hefte eller lagret på en server. Rektor er da kapteinen, men uten skoleeiers støtte og vilje til å hjelpe kapteinen med å finne en farbar led, kan vi få en situasjon hvor skoleskuten ikke får nok motorkraft eller makter å manøvrere mellom holmer og skjær mot tverrfaglighetens gylne havn.

I praksis vil trolig både lærere og skoleledere undre seg over hvordan de skal gå frem for at elevene får ønsket tverrfaglig læring om bærekraft, og skoleledere vil muligens rive seg i håret når de skal legge til rette for lærerarbeidet som må gjøres. Eksisterende forhold varierer, men hvordan kan en rektor tenke og handle for å motivere og gjøre det mulig for travle lærere å starte eller utvide sin tverrfaglige undervisning? Det finnes ingen quick fix, men en mulighet er å arbeide langs flere spor. Vi skal kikke på noen av disse.

Lærere som skal samarbeide om undervisning må få tid til å planlegge i skoletiden slik at det gis en reell mulighet til å utvikle og iverksette tverrfaglig undervisning som fremmer læring. Interessant, men umulig å få til kan en ryggmargsrefleks på lærerrommet være. Det er forståelig. Jeg er hjertens enig i at ved mange skoler, muligens de fleste, er det for mange oppgaver som presses inn i fellestiden, eller må gjøres i andre ledige lærerminutter. Det synes

utenkelig å greie mer. Rektor kan tenke likt lærerne, men rektor må finne en løsning som fungerer på sin skole. Gjerne i samarbeid med lærerstaben. Noen annen løsning enn felles tid til planlegging på skolen og god organisering av skoledagen, slik at flere lærere kan samarbeide, vet jeg ikke om vil gi tilstrekkelig gode vilkår for undervisningsformen. Derfor mener jeg fellestiden må under lupen, eller så må en tenke nytt og klokt om bunden tid. Rektor må sørge for at lærerne får tid og ro til å samarbeide om mål, innhold, rammer osv., som lærerne mener er relevant og interessant gitt dagens LK20. Dette er en umiddelbar beslutning. En langsiktig linje, som sannsynligvis vil kreve mer innsats og vilje, men som kan være svært fruktbart, er å arbeide med skole- og undervisningskultur. Jeg vurderer det slik at det må en kulturvridning til i norsk enfaglig grunnskole for gradvis å legge til rette for mer tverrfaglig undervisningspraksis. Hvordan kan lærer- og skolepraksis endres? Vilje, samarbeid, forståelse, interesse og løsningsevne kan være noen av ingrediensene. En grundig drøfting i personalet av faglige, pedagogiske og didaktiske fordeler og ulemper ved tverrfaglig undervisning anbefales, for å klarlegge utgangspunkt og hensikt med kursskiftet. En vedvarende og fruktbar dialog mellom rektor og lærerne, med tillit fra skoleeier, kan løfte en rektorbeslutning om justert undervisningspraksis mot mindre enfaglig og mer tverrfaglig læring. Makter rektor å lytte og vise forståelse, samtidig som rektor er fast i sin beslutning, kan endringsprosessen feste seg i hjertet og skoleveggen. For å lykkes må viljen og overbevisningen være sterk og rektor må gjøre sitt beste for å utløse drivkrefter hos lærerne. Ikke lett, veldig spennende, men prosessene kan utløse kulturendring som gir elevene faglig nødvendig læring for bærekraftig påvirkning av eget og andre sine liv.

LITTERATUR

Dundas, A.A. (2011). Hva skjedde med teknologi i skolen? En studie av læreres erfaringer med teknologi og design i grunnskolen. Masteroppgave, NTNU. Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmliui/handle/11250/270256> den 24.11.20.

Ladstein, S. (2019). Læreres erfaringer med teknologi og design i ungdomsskolen i møte med ny læreplan i Norge. *NorDiNa*, 15(3), 257-269. Hentet fra <https://doi.org/10.5617/nordina.6236> den 24.11.20.

Fremdeles har rektor en stor flaskehals: Det blir ikke tid til annet på skolen enn å skrape i tverrfagligheten. Motargumentene er drøpssevis, men siden jeg mener at LK20 sin satsing på tverrfaglighet er en av nøklene for en bærekraftig fremtid og et håp for de etter oss, må landets rektorer kreve en upopulær endring. Alternativt lete etter andre løsninger. Den vanskelige endringen er å arbeide for bittelitt mindre undervisningstid for lærerne, slik at det frigjøres tid til planlegging og utvikling av tverrfaglig undervisning. For det blir ikke god tverrfaglighet dersom lærerne ikke har tid til, eller opplever det interessant, å utvikle læringsaktiviteter som styrker elevenes kompetanse for å mestre nå- og fremtid.

Grunnskolen har en fundamental rolle for å styrke elevenes forståelse av og dyktiggjøre dem for en bærekraftig utvikling. Men oppgaven er så stor og bokstavelig talt livsviktig, at et gjensidig og forpliktende samarbeid med foreldre og samfunn er nødvendig. Rektor og skoleeier må ta kloke beslutninger for å lede lærere i deres nye arbeidsdag etter LK20. Men, utdanning for en bærekraftig fremtid vil neppe gi nødvendige resultater uten at (alle) voksne og styrkende myndigheter også tar et krafttak utenom det vanlige.